

KLUMME:

Facebook er en trussel mod den globale ytringsfrihed

Af Anne Mette Lauritzen & Frederik Stjernfelt

En magtfuld klike i Silicon Valley har forhindret Donald Trump i at ytre sig på sociale medier. Selvom Trumps midlertidige udelukkelse kan have en rimelighed, kæmper Facebook stadig mod beskyldninger om dobbeltmoral, uklarheder og uigennemsigtighed, når der fjernes indhold på platformen.

Den 7. januar 2021 annoncerede Facebooks CEO, Mark Zuckerberg, at det sociale medie udelukkede USA's daværende præsident Donald Trump efter optøjerne i Kongressen den 6. januar. Trumps yndlingsplatform Twitter reagerede på samme måde efter angrebet.

I flere opslag på de sociale medier kritiserede Trump certifikationsprocessen af Joe Biden i Kongressen, og mange af hans tilhængere fortolkede disse kommentarer som opfordring til vold i lyset af hans gentagne påstande om, at der var sket valgsvindel ved det amerikanske præsidentvalg. Trumps

kommentarer var flertydige og rummede både opfordringer til at gå til Kongressen og ”kæmpe”, men også til at gøre det ”fredeligt”.

Blokeringerne af Trumps konti er bemærkelsesværdige, fordi det er første gang, at de to techgiganter har udelukket en statsleder fra deres platforme.

I et Facebook-indlæg skrev Zuckerberg, at ”risikoen ved at lade præsidenten fortsætte med at bruge vores platform i denne periode er simpelthen for stor.” Facebook har i de sidste par år tilladt Trump at bruge platformen i ”overensstemmelse med vores egne regler”, selvom hans opslag ofte har overtrådt retningslinjerne, hvilket har ført til mange fjernelser og advarselsmarkeringer om vildledende indhold. Platformen har nemlig i en længere periode givet politikere længere snor end almindelige brugere ud fra et argument om, at deres opslag har almen interesse, selvom de bryder firmaets regelsæt.

Anne Mette Lauritzen og Frederik Stjernfelt er forfatterne til bogen *Dit opslag er blevet fjernet - techgiganter og ytringsfrihed* (Gyldendal 2018), som stiller skarpt på ytringsfrihedens nye vilkår på internettet, kritiserer techgiganternes voksende magt og foreslår alternativer. Bogen er tilgængelig på Open Access via <https://www.springer.com/gp/book/9783030259679>

Men Trumps aktivitet på de sociale medier i forbindelse med belejringen af Kongressen blev alligevel for meget for Facebook:

“Den nuværende kontekst er fundamentalt anderledes og involverer brugen af vores platform til at tilskynde til voldeligt oprør mod en demokratisk valgt regering,” skriver Mark Zuckerberg videre i sit Facebook-opslag.

Et nødvendigt træk?

Trump har således gentagne gange kunnet overtræde Facebooks retningslinjer, og det er et fornuftigt og nødvendigt træk, at Facebook først for alvor satte en stopper for den daværende præsident ved stormen på Kongressen – i hvert fald midlertidigt.

Situationen kan karakteriseres som en undtagelsestilstand, hvor man kan begrænse ytringsfriheden, fordi den givne situation kræver, at sikkerhedshensyn i øjeblikket trumfer retten til ytringsfrihed.

I USA tillader loven kun i få tilfælde begrænsning af ytringsfriheden. I de første årtier af 1900-tallet udviklede den amerikanske højesteret den såkaldte ‘klar og aktuel fare’-doktrin. Den handler om, at man har berettiget grund til at gribe ind over for ytringer, hvis de i situationen indebærer en umiddelbar fare, som ikke kan afværges på anden måde end ved censur over for en bestemt taler eller skribent, men altså kun i den aktuelle situation. Doktrinen blev præciseret i 1969 i forbindelse med retssagen Brandenburg v. Ohio med formuleringen ”opfordring til umiddelbar lovløs handling”: Der kan kun gribes ind over for de

ytringer, der direkte og påviseligt i en bestemt situation kan ophidse til overhængende lovoverskridelse.

Facebooks sanktion mod Trump kan med henvisning til denne doktrin have sin rimelighed, når det afvejes mod faren for nye optøjer i afslutningen af Trumps præsidentperiode, der strakte sig to uger længere frem til Joe Bidens indsættelse i embedet den 20. januar.

Men der er noget grundlæggende galt, når denne beslutning ligger hos private virksomheder og ikke hos domstole og folkevalgte politikere. Det er allerede nu særdeles demokratisk betænkeligt, at det ene partis mulige præsidentkandidat er forhindret i at ytre sig, mens det andet parti ikke er ramt af lignende begrænsninger. Beslutningen forekommer også principløs og i modstrid med det elementære princip om lighed for loven, for så vidt som diktatorer verden over, ofte med betydeligt værre handlinger på samvittigheden end Trump, fortsat har fri adgang til de samme platforme.

Et særligt tilsynsråd

Facebooks nye, quasi-uafhængige tilsynsråd skulle nu træffe en afgørelse om, hvorvidt Trump fortsat skulle være bandlyst fra Facebook.

Rådet begyndte sin drift i 2020 og har 20 medlemmer, som består af retlighedsforkæmpere, juridiske eksperter og politiske kapaciteter, heriblandt den tidligere danske statsminister Helle Thorning-Schmidt. Formålet er at give brugerne større appelmulighed og fremme mere gennemsigtighed. Rådets afgørelser kan ikke forkastes af

Facebook, og deres mulige præcedensvirkning er stadig uklar, ligesom det er særdeles uklart, hvordan sager kan indbringes til rådets afgørelser.

Sagen om Trump har været rådets hidtil vigtigste opgave. Man har skullet afveje retten til ytringsfrihed op imod USA's nationale sikkerhed.

Og ud fra rådets første afgørelser i januar 2021 ser det ud til, at man forsøger at udstikke en ny kurs for Facebook, som i mange år har fået massiv kritik for overmoderering. Rådet omstødte fire ud af fem slettede opslag, som har været fjernet med henvisning til nøgenhed, hadtale og farlige individer.

Rådet har krævet, at Facebook genopretter et opslag om brystkræft med fotos af blottede bryster. Derudover skal virksomheden gen- danne tre opslag, der indeholder en krænkelse mod muslimer i Myanmar, et citat fejlagtigt tilskrevet Goebbels og en kritik af den franske regering for at afvise en alternativ coronakur. Rådet godkendte kun fjernelsen af et opslag, der brugte skældsord om aserbajdsjanere under efterårets krig mellem Aserbajdsjan og Armenien.

Den 5. maj 2021 fremsatte tilsynsrådet sin afgørelse, der godkendte en fortsat suspendering af Trump fra Facebook. Ifølge Helle Thorning-Schmidt vurderede rådet, at Trump faktisk havde opfordret til vold i forbindelse med 6. januar-optøjerne, og at dette vejede tungt i afgørelsen. Rådets afgørelse sparkede dog bolden tilbage til Facebook, idet man konstaterede, at det at

straffe en bruger med ubegrænset udelukkelse ikke bakkes op af nogen formel regel, hvilket gør den vag og ubestemt. Kun midlertidig eller permanent udelukkelse optræder i reglerne, og rådet argumenterer, at man ikke bare kan opfinde nye regler til lejligheden. Derfor opfordrer rådet Facebook til at formulere klare regler for, hvornår og under hvilke betingelser en suspenderet kan få sin udelukkelse ophævet.

Facebooks svar på tilsynsrådets afgørelse lød, at man vil overveje afgørelsen og beslutte en aktion, der er "klar og forholdsmæssig". Sådan lyder det fra firmaets vicepræsident for globale sager og kommunikation, den tidligere britiske politiker Nick Clegg, der samtidig fastslår, at Trumps konto fortsat vil være suspenderet i mellemtiden.

Facebook har en lang historie med overfjernelser, mærkelige undladelser og inkonsistenser i virksomhedens fjernelsespraksis.

Den 4. juni konkluderede Facebook, at Trump vil forblive suspenderet i det mindste indtil 7. januar 2023, hvorefter vurderingen vil blive taget op til fornyet overvejelse, samt at man er i færd med at formulere nye regler for politikere, der bortset fra undtagelsestilfælde ikke længere vil have friere tøjler end almindelige brugere.

Censur på Facebook

Alt i alt har Facebook en lang historie med overfjernelser, mærkelige undladelser og inkonsistenser i virksomhedens fjernelsespraksis. En stor del af denne overmoderering skyldes Facebooks automatiske algoritmer, der ik-

ke er gode til at vurdere kontekst og tonen i ytringer såsom støtte eller opposition, citationer, ironi og satire.

Der er også problemer med underbetalte menneskelige indholdsmoderatorer, der dagligt bliver udfordret med krævende hastighedskrav samt nye, svære dilemmaer og grænsetilfælde.

Endelig er der gentagne problemer med uklare principper, stadigt skiftende regler, som ikke er offentligt tilgængelige, såvel som begrænsede ap-pelmuligheder. Disse problemer står klarest frem i Facebooks censuraktioner mod kontroversielle profiler såsom konspirationsteoretikeren Alex Jones, islamkritikeren Tommy Robinson og i dansk sammenhæng lederen af partiet Stram Kurs, Rasmus Paludan. Andre, mere omfattende fjernelses angår meget forskellige kategorier af brugere med tilknytning til QAnon-konspirationsteoriene i 2020. Fælles for disse udelukkelse er, at selve processen sker uden klare principper og gennemsigtighed.

Facebook har ikke været i stand til at fremsætte klare kriterier for, hvilke udtalelser eller adfærd på eller udenfor Facebook, der fører til udelukkelse. Det efterlader det indtryk, at Facebooks politiske fjernelses primært foregår efter, hvorvidt der florerer kritik af firmaets dispositioner i andre medier, snarere end efter klare principper, som brugerne kan rette sig efter.

Overordnet set modtager de ramte brugere ikke information om, hvad der i opslagene er dømt illegitimt, heller ikke hvilken paragraf, de er bedømt ud

fra, og de har ikke nogen klar mulighed for at appellere afgørelsen. Det står også hen i det uvisse, hvorfor udelukkelse sker på det pågældende tidspunkt, da for eksempel de tre nævnte politiske profiler i mange år har brugt Facebook til at sprede konspirationsteorier og hadefulde udsagn.

I forbindelse med Facebooks aktion mod Tommy Robinson i 2019 kom det frem, at virksomheden har udformet en hemmelig sortliste over såkaldte "hadfigurer".

En sortlistning medfører permanent udelukkelse fra platformen samt systematisk fjernelse af al omtale af den bandlyste, også hos andre brugere. I Robinson-sagen førte det til, at helt almindelige danske brugere, journalister og ytringsfrihedsorganisationer fik fjernet deres opslag eller lukket deres profiler, blot fordi de havde nævnt navnet på islamkritikeren.

Senere gav Facebook folkevalgte politikere "større råderum" til at ytre sig om Robinson, hvilket blot understreger virksomhedens principløse og uigennem-sigtige regler. Denne justering strider imod det klassiske oplysningsprincip om lighed for loven. Det er klart, at folketingsmedlemmer ud fra et ytringsfrihedsperspektiv ikke afviger fra resten af befolkningen alene i kraft af deres politiske arbejde.

Utvetydige og gennemsigtige standarder

Facebooks usystematiske fjernelsespraksis udgør en trussel for ytringsfriheden, fordi virksomheden aktuelt

Facebooks usystematiske fjernelsespraksis udgør en trussel for ytringsfriheden.

fungerer som en magtfuld *gatekeeper* af det digitale offentlige rum.

Når en privat virksomhed som Facebook har monopol på fundamental kommunikationsinfrastruktur, er det ikke længere lige-

gyldigt, hvilke ytringer virksomhedens retningslinjer forbyder. Disse retningslinjer vil nemlig i et stort omfang udgøre ytringsfrihedens grænse på nettet. Disse overvejelser har også været medvirkende til, at der i efteråret 2020 blev rejst antimonopolsager mod en række af techgiganterne såsom Google, Facebook og Amazon i USA. Disse sagers udfald er naturligvis endnu ukendt, men det er bemærkelsesværdigt, at sagerne har støttet i begge af de to store amerikanske partier – omend med ret forskellige bevæggrunde.

Oftest har Facebook formuleret retningslinjer, som er betydeligt snævrere end de fleste landes lovgivningsmæssige begrænsninger på ytringsfriheden. Der opstår således en tendens til, at reglerne indrettes efter laveste fællesnævner, når de skal være ens i hele “det globale fællesskab”. Hvis noget er krænkende ét sted, udstrækkes et forbud mod indholdet til alle platformens brugere.

Det er et seriøst demokratisk problem, at politikere i praksis har overladt beslutninger om censur – i betydningen fjernelse af bestemte synspunkter – til en lille klike af rigmænd i Silicon Valley, som først og fremmest skal have plus på bundlinjen. Retningslinjerne er ikke indrettet på fri debat, men på ikke at skræmme brugere væk og

krænke annoncørerne ved at vise reklamer sammen med stødende indhold

Det er et seriøst demokratisk problem, at politikere i praksis har overladt beslutninger om censur – i betydningen fjernelse af bestemte synspunkter – til en lille klike af rigmænd i Silicon Valley.

– og dernæst på at undgå offentlig kritik, der kan skade firmaets omdømme.

I stedet for at censurere den offentlige debat og harmløst indhold såsom brystvorter, ironi, satire, kritik og hadtale kunne Facebook i samarbejde med lokale myndigheder målrette indsatsen mod ytringer, som er til overhængende fare for andre individer. Det vil sige ytringer, der allerede er ulovlige i de fleste landes ytringsfrihedslovgivninger såsom trusler, chikane, falsk markedsføring, voldsopfordringer og terrorkoordinering, men som alt for ofte slipper gennem filtrene i den aktuelle situation. Disse overtrædelser er mere præcist defineret, hvilket ville give brugerne klarere grænser for, hvad der er tilladt på platformene.

Der mangler en velfungerende, fri og pluralistisk offentlighed på nettet, som er baseret på utvetydige og gennemsigtige standarder. Et quasi-uafhængigt tilsynsråd er blot et lille skridt på vejen, og den aktuelle sag tyder ikke på, at dette råd vil have nogen vældig indflydelse.

○○○